

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ตามลำดับ ดังนี้

1. กิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการดังนี้

1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐานและความต้องการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครู จำนวน 8 คน บุคลากร 3 คน ผู้ปกครอง 11 คน และคณะกรรมการสถานศึกษา 9 คน รวม จำนวน 32 คน โดยวิเคราะห์ข้อมูลจาก ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผู้ให้สัมภาษณ์รู้จัก และตอนที่ 3 ความต้องการเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่และค่าร้อยละ ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	20	62.50
- หญิง	12	37.50
รวม	32	100.00
2. อายุ		
- ต่ำกว่า 15 ปี	-	-
- 15-25 ปี	1	3.12
- 26-30 ปี	-	-
- 31-40 ปี	5	15.63
- 41 ปี ขึ้นไป	26	81.25
รวม	32	100.00
3. การศึกษา		
- ต่ำกว่าปริญญา	19	59.38
- ปริญญาตรี	13	40.62
- ปริญญาโท	-	-
รวม	32	100.00
4. อาชีพ		
- เกษตรกร	14	43.75
- รับจ้าง	4	12.50
- ค้าขาย	2	6.25
- รับราชการ	12	37.50
รวม	32	100.00

จากตารางที่ 8 พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 62.50 และเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 37.50 อายุส่วนใหญ่ คือ 41 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 81.25, อายุ

31- 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 15.63 และอายุ 15-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 3.12 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ คือ ต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็น ร้อยละ 59.38 ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 40.62 อาชีพส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 43.75, รับราชการคิดเป็นร้อยละ 37.50, รับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 12.50 และ ค้าขายคิดเป็นร้อยละ 6.25

ตอนที่ 2 ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผู้ให้สัมภาษณ์รู้จัก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ และค่าร้อยละมีรายละเอียดดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผู้ให้สัมภาษณ์รู้จัก

รายชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น	ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้าน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. นายสิ่ง ทรัพย์กุล	หมอสูตรขวัญ	8	25.00
2. นายทองดี ทรัพย์สมบัติ	ตาจ้ำหรือกระจ้ำ	7	21.88
3. นางหยาด คำหงษา	การทำพานบายศรีสู่ขวัญ	6	18.75
4. นายทองคำ พันธุ์เสถียร	เศรษฐกิจพอเพียง	3	9.40
5. นายเตียง มุงกุล	เกษตรไร่นาสวนผสม	2	6.25
6. นายคำหอม จิตเจือ	การเป่า (อ่วยเลือด)	1	3.12
7. นางศิริพร เฟื่องพิศาล	การขยายพันธุ์ไม้	1	3.12
8. นายนา คำหงษา	หมอลำ	1	3.12
9. นายประสิทธิ์ ประทุมวัน	ช่างไม้ช่างปูน	1	3.12
10. นางดอกไม้ การหาญ	ปุยชีวภาพ	1	3.12
11. นายคำพัน จิตเจือ	จักสาน	1	3.12
รวม		32	100.00

จากตารางที่ 9 พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผู้ให้สัมภาษณ์รู้จักมากที่สุด คือ นายสิ่ง ทรัพย์กุล เป็นภูมิปัญญาด้านหมอสูตรขวัญ คิดเป็นร้อยละ 25.00, นายทองดี ทรัพย์สมบัติ เป็นภูมิปัญญาด้านกระจ้ำ คิดเป็นร้อยละ 21.88, นางหยาด คำหงษา เป็นภูมิปัญญาด้านการทำพานบายศรีสู่ขวัญ คิดเป็นร้อยละ 18.75, นายทองคำ พันธุ์เสถียร เป็นภูมิปัญญาด้านเศรษฐกิจพอเพียง คิดเป็นร้อยละ 9.40

ตอนที่ 3 การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน
วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา มีรายละเอียดดังนี้

สนั่น มุงคุณ (2553 : สัมภาษณ์) ผู้อำนวยการสถานศึกษา กล่าวว่า แหล่งเรียน
ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในหมู่บ้าน หรือชุมชนในด้านต่างๆ เช่น การทำพานบายศรีสู่ขวัญ
สู่ขวัญ หมอสูตร ตาจำหรือกระจ่า คนตรีพื้นบ้านอีสาน ฟ้อนรำ หมอลำ เศรษฐกิจพอเพียง
ช่างไม้ ช่างปูน หมอกระดูก หมอยาสมุนไพรพื้นบ้าน มีความเหมาะสมมากที่จะนำเข้ามา
มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน เพราะ “เป็นการสืบทอดความรู้ ประเพณี วัฒนธรรมใน
ท้องถิ่น ทำให้ผู้เรียนรู้ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นและมีความภาคภูมิใจ ศรัทธา ใน
ภูมิปัญญาของท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งเหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน”

ทองคำ พันธุ์เสถียร (2553 : สัมภาษณ์) ภูมิปัญญาท้องถิ่น กล่าวว่า “การถ่ายทอด
ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสิ่งที่ดี เพราะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้หลัก
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งผู้เรียนได้ทดลองปฏิบัติและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ใน
ชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม”

สิ่ง ทรรศกุล (2553 : สัมภาษณ์) ภูมิปัญญาท้องถิ่น กล่าวว่า สาเหตุที่ต้อง
ถ่ายทอดความรู้ “ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่มีมาแต่โบราณ ที่ได้ประพฤติปฏิบัติสืบทอด
ต่อกันมาโดยมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัย สิ่งที่ดีก็ควรที่จะอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่ต่อไป”

ทองดี ทรรศสมบัติ (2553 : สัมภาษณ์) ภูมิปัญญาท้องถิ่น กล่าวว่า
“ขนบธรรมเนียม พิธีกรรม ความเชื่อที่สืบทอดต่อกันมาจากปู่ย่าตายายทำให้คนในชุมชนมี
แนวปฏิบัติตนให้เป็นคนดี มีความอ่อนน้อมต่อธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ นั่นก็คือผีปู่
ย่าที่ดูแลปกป้องรักษาให้ชาวบ้านมีความสุขและปลอดภัย”

นางหยาด คำหงษา (2553 : สัมภาษณ์) ภูมิปัญญาท้องถิ่น กล่าวว่า “การทำพาน
บายศรีสู่ขวัญสู่ขวัญเป็นสิ่งที่ดีทำให้มีสมาธิ มีความละเอียดอ่อน มีความรอบคอบ มีความ
ประณีต มีทักษะในด้านการทำงานและมีจิตสาธารณะในการทำประโยชน์เพื่อสังคม”

ทัศนวรรณ พันธุ์ผาด (2553 : สัมภาษณ์) ครูพี่เลี้ยงเด็กพิการเรียนร่วม กล่าวว่า
“การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนนั้นมีความเหมาะสมมาก
เพราะเป็นการสืบทอดประเพณีที่มีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ เห็น
คุณค่าและอนุรักษ์ประเพณีของตนเองต่อไป”

จิรนาถ คำยุธา (2553 : สัมภาษณ์) โรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง กล่าวว่า “การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนควรส่งเสริมและเพิ่มเวลาเรียนให้มากขึ้นกว่าเดิมเพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้และเข้าใจภูมิปัญญาในท้องถิ่นตนเองให้มากยิ่งขึ้น”

ฉลองขวัญ บุตรดีจันทร์ (2553 : สัมภาษณ์) ครูที่ปรึกษา กล่าวว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และวิทยากรมีเวลาในการสอนไม่ตรงกับนักเรียนเพราะต้องประกอบอาชีพของตนเอง ในส่วนของเวลาในการจัดกิจกรรมบางส่วนที่ใช้เวลาไม่มากควรนำมาจัดในเวลาปกติหรือในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ถ้ากิจกรรมใดที่ใช้เวลานานและต่อเนื่องจึงจัดกิจกรรมในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ตามความเหมาะสม”

ตอนที่ 4 ความต้องการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา มีรายละเอียดดังนี้

1) ความต้องการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านใดบ้าง จากการให้สัมภาษณ์มีรายละเอียดดังนี้

สนั่น มุงคุณ (2553 : สัมภาษณ์) ผู้อำนวยการสถานศึกษา กล่าวว่า “การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นควรจัดกิจกรรมในด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง ได้แก่ การทำพานบายศรีสู่ขวัญหรือขันหมากเบ็ง พิธีการบายศรีสู่ขวัญ เพื่อให้ผู้เรียน ได้ทราบประวัติความเป็นมา ความสำคัญ วิถีชีวิตชุมชนของตนเอง และซึมซับสิ่งที่ดีงามที่ได้จากการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นตนเองนำไปสู่การอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาของท้องถิ่นต่อไป”

สอดคล้องกับ ฉลองขวัญ บุตรดีจันทร์ (2553 : สัมภาษณ์) ครูโรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง กล่าวว่า “ควรมีการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้าน ศิลปหัตถกรรม ประเพณีและวัฒนธรรมเพราะทำให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจ ศรัทธาใน ภูมิปัญญาและท้องถิ่นของตนเอง”

วีระชัย ยาคง (2553 : สัมภาษณ์) ครูโรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง กล่าวว่า “ควรมีการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านดนตรีพื้นบ้านอีสาน เพราะดนตรีจะช่วยทำให้ผู้เรียนมีทักษะในการเล่นดนตรี สามารถทำงานเป็นกลุ่มได้ดี มีสมาธิ มีสุนทรียภาพในด้านดนตรี ทำให้จิตใจอ่อนโยน เบิกบานและมีความสุข”

พลทิพย์ ถิตย์ประเสริฐ (2553 : สัมภาษณ์) ครูโรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์ บำรุง กล่าวว่า “ควรมีการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านการฟ้อนรำเพราะทำให้ผู้เรียนได้กล้าแสดงออก รู้จักการทำงานเป็นกลุ่มและทำให้เกิดความสามัคคีปรองดองในหมู่คณะ” สอดคล้องกับ ทศนวรรณ พันธุ์ผาด (2553 : สัมภาษณ์) ครูพี่เลี้ยงเด็กพิการเรียนร่วม กล่าวว่า “ควรมีการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านการฟ้อนรำเพราะเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาให้คงอยู่ต่อไปสู่ลูกหลาน”

จิรนาฏ คำขุธา (2553 : สัมภาษณ์) ครูอาสาโรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง กล่าวว่า “ควรจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจพอเพียง เพราะสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนและการทดลองปฏิบัติไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข”

2) ปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน มีรายละเอียดดังนี้

- (1) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
- (2) ขาดงบประมาณส่งเสริมสนับสนุนในการจัดกิจกรรม
- (3) วิทยากรมีเวลาในการสอนไม่ตรงกับนักเรียน

1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้ทำการสอบถามความต้องการในการกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูและบุคลากร จำนวน 12 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 9 คน และผู้ปกครอง จำนวน 11 คน รวมเป็นจำนวน 32 คน โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความต้องการเกี่ยวกับการจัดแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตอนที่ 3 เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่างๆ มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่และค่าร้อยละ ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	20	62.50
- หญิง	12	37.50
รวม	32	100.00
2. อายุ		
- ต่ำกว่า 25 ปี	1	3.12
- 25-30 ปี	-	-
- 30-40 ปี	5	15.63
- 40 ปี ขึ้นไป	26	81.25
รวม	32	100.00
3. วุฒิการศึกษา		
- ต่ำกว่าปริญญาตรี	19	59.37
- ปริญญาตรี	13	40.63
- ปริญญาโท	-	-
รวม	32	100.00
4. สถานะภาพ		
- ผู้ปกครอง	11	34.38
- ครูและบุคลากรทางการศึกษา	11	34.38
- ผู้บริหารสถานศึกษา	1	3.12
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	9	28.12
รวม	32	100.00

จากตารางที่ 10 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 62.50 และเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 37.50 อายุส่วนใหญ่ คือ 41 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 81.25, อายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 15.63 และอายุ 15-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 3.12 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ คือ ต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 59.37 ระดับปริญญาตรี คิดเป็น

ร้อยละ 40.63 สถานภาพส่วนใหญ่เป็นผู้ปกครอง ครูและบุคลากรทางการศึกษา คิดเป็น ร้อยละ 34.38 และ 34.38, คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คิดเป็นร้อยละ 28.12 และผู้บริหารสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 3.12

ตอนที่ 2 การศึกษากิจกรรมการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ข้อที่ 1 ความต้องการเกี่ยวกับศึกษาการจัดแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย
1	ต้องการสำรวจและจัดหาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดทำข้อมูล อย่างเป็นระบบ	4.37
2	ต้องการนำแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการ จัดการเรียนรู้	4.28
3	ต้องการให้นักเรียนได้รับการพัฒนาคุณภาพโดยแหล่งเรียนรู้ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น	4.40
4	ต้องการนำแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาทำการเรียนการสอน ตามหลักสูตรสถานศึกษา	4.21
5	จัดหาหนังสือหรือเอกสารภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เพียงพอและ เหมาะสมกับนักเรียน	4.12
6	ต้องการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ คือ 1) รักษาดี ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มี วินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย 8) มีจิตสาธารณะ	4.68

จากตารางที่ 11 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษาการจัดแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับที่มีความต้องการมาก ตามลำดับต่อไปนี้ ต้องการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ คือ 1) รักษาดี ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการ

ทำงาน 7) รักความเป็นไทย 8) มีจิตสาธารณะ มีระดับความต้องการมากที่สุด เฉลี่ย 4.68, ต้องการให้นักเรียนได้รับการพัฒนาคุณภาพโดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีระดับความต้องการมากที่สุด เฉลี่ย 4.40, ต้องการสำรวจและจัดหาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดทำข้อมูลอย่างเป็นระบบ มีระดับความต้องการมากที่สุด เฉลี่ย 4.37, ต้องการนำแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ มีระดับความต้องการมากที่สุด เฉลี่ย 4.28, ต้องการนำแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาทำการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา มีระดับความต้องการมากที่สุด เฉลี่ย 4.21, จัดหาหนังสือหรือเอกสารภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เพียงพอและเหมาะสมกับนักเรียน มีระดับความต้องการมากที่สุด เฉลี่ย 4.12

ตารางที่ 12 ข้อที่ 2 ความต้องการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการจัดแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย
1	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายในสถานศึกษาโดยนำแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม	4.16
2	การจัดกิจกรรมศึกษาดูงานนอกสถานที่ ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการปฏิบัติจริง	4.34
3	จัดนิทรรศการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความรู้และประสบการณ์แก่ผู้เรียน	4.16
4	มีการจัดตั้งชมรม ชุมนุมหรือกลุ่มที่สนใจเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษา	4.19
5	การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับประเพณีต่างๆ ของชุมชน	4.25
6	การจัดกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาควรให้ชุมชนมีส่วนร่วม	4.28
7	ความเหมาะสมในด้านเวลาต่อการจัดกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหลังเลิกเรียนเสาร์-อาทิตย์	4.16
8	ความหลากหลายในการจัดกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.19

จากตารางที่ 12 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการจัดแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับที่มีความต้องการมาก ตามลำดับต่อไปนี้

การจัดกิจกรรมศึกษาดูงานนอกสถานที่ ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการปฏิบัติจริง มีระดับความต้องการมากเฉลี่ย 4.34, การจัดกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นใน สถานศึกษาควรให้ชุมชนมีส่วนร่วม มีระดับความต้องการมากเฉลี่ย 4.28, การให้ผู้เรียนมี ส่วนร่วมกับการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับประเพณีต่างๆ ของชุมชน มีระดับความต้องการมากเฉลี่ย 4.25, มีการจัดตั้งชมรม ชุมนุมหรือกลุ่มที่สนใจเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ใน สถานศึกษาและความหลากหลายในการจัดกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีระดับ ความต้องการมากเฉลี่ย 4.19, การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายในสถานศึกษาโดยนำแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาจัดกิจกรรมและความเหมาะสมในด้านเวลาต่อการจัดกิจกรรมแหล่ง เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหลังเลิกเรียนเสาร์-อาทิตย์ มีระดับความต้องการมากเฉลี่ย 4.16

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่าง ๆ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการ วิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิเคราะห์ มีดังต่อไปนี้

คณะครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและ ผู้ปกครองส่วนใหญ่ได้เสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ได้แก่ โรงเรียนยังไม่มีแหล่งเรียนรู้ เพียงพอในสถานศึกษา จึงควรมีนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียน การสอนหรือการนำนักเรียน ไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยตรงเพื่อให้นักเรียน ได้รับความรู้และประสบการณ์ตรงจากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยจัดกิจกรรมในช่วงเวลาหลังเลิก เรียน หรือวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ตามความเหมาะสม

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสนทนากลุ่ม ในประเด็นที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนา คุณภาพผู้เรียนโดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง อำเภอ เมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม มาร่วมกัน วิเคราะห์ ซึ่งบุคคลที่ร่วมสนทนากลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครู จำนวน 1 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 1 คน ผู้ปกครอง จำนวน 2 คน นักเรียน จำนวน 1 คน ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย จำนวน 2 คน รวมจำนวน 8 คน ในวันที่ 21 กรกฎาคม 2553 ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง ในการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยแจ้งกำหนดการ และประเด็นการสนทนากลุ่มให้ทุกท่านทราบล่วงหน้า และขอความอนุเคราะห์ในการ จัดเตรียมสถานที่ นอกจากนี้ผู้วิจัยจัดเตรียมอุปกรณ์การสนทนากลุ่ม คือ สมุดจดบันทึก กล้องถ่ายรูป อาหารว่างและของที่ระลึก ในการสนทนากลุ่มเริ่มเวลา 09.00 – 10.00 น.

ใช้เวลา 1 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยแนะนำคณะผู้วิจัยและสมาชิกผู้ร่วมสนทนากลุ่ม (รายละเอียดคังภาคผนวก ก) และขออนุญาตบันทึกภาพและบันทึกข้อมูลในระหว่างการดำเนินการสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยได้แจ้งวัตถุประสงค์ ดังนี้

1) เพื่อให้ผู้เข้าร่วมการสนทนาได้ทราบข้อมูลเบื้องต้นในการศึกษาข้อมูลในด้านบริบทของชุมชน แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่าง ๆ ที่มีในชุมชน วิธีการเรียนรู้ วิธีการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่าง ๆ

2) เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสนทนาได้ทราบทัศนคติ แนวคิด และข้อเสนอแนะเบื้องต้นในการศึกษาวิจัยหรือจัดกิจกรรมคุณภาพผู้เรียน โดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประเด็นในการสนทนากลุ่ม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 บริบทของชุมชน ได้สนทนากลุ่มเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชน วิถีชีวิตของคนในชุมชน ประเพณี คติ ความเชื่อ พิธีกรรมต่างๆ ภาษาที่ใช้ การคมนาคม แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีในชุมชน

ส่วนที่ 2 กระบวนการสืบทอดความรู้ ได้สนทนากลุ่มเกี่ยวกับความรู้ ประสบการณ์ ความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน รูปแบบวิธีการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการวัดผลประเมินผล

ส่วนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้นำเสนอตามประเด็นในการสนทนากลุ่มดังนี้

1. บริบทชุมชน

1.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชน เมื่อปี พ.ศ. 2427 หรือเมื่อ 127 ปีที่ผ่านมา พ่อใหญ่อาชนะชัย พ่อใหญ่เทพวงค์ษา พ่อใหญ่เพชรสังหาร พ่อใหญ่อุ๊สา ซึ่งเดิมเป็นชาวบ้านดอน ตำบลเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้อพยพเดินทางมาหาทำเลที่ตั้งถิ่นฐานและทำมาหากินใหม่ จึงพบกับลำห้วยไผ่มีความอุดมสมบูรณ์เต็มไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติเหมาะแก่การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ จึงตั้งถิ่นฐาน ณ ที่แห่งนี้ หลังจากนั้น 5 ปี ได้มีชาวบ้านดอนอพยพมาอีกประมาณ 90 ครอบครัว มีชาวบ้านหลายคนได้พูดไว้ว่า “คนบ้านโจดโคตรบ้านดอน” หมายถึงคนบ้านดอนได้อพยพมาอยู่เป็นจำนวนมาก และได้ตั้งหมู่บ้านขึ้น

ชื่อบ้านโจด เพราะว่ามีป่าโจดขึ้นอยู่จำนวนมาก ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2529 บ้านโจดได้แบ่งการเขตปกครองออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือ บ้านโจด หมู่ที่ 6 และบ้านโจด หมู่ที่ 7 จนถึงปัจจุบัน

1.2 สภาพทั่วไปของบ้านโจด บ้านโจด หมู่ที่ 6 และ หมู่ที่ 7 อยู่ห่างจากตัวจังหวัดกาฬสินธุ์ ประมาณ 17 กิโลเมตร ฝั่งซ้ายถนนถิ่นานนท์ ตามเส้นทางหลวงสาย 213 กาฬสินธุ์-สกลนคร มีพื้นที่ชุมชน จำนวน 200 ไร่ มีประชากรทั้งสองหมู่บ้าน เพศชาย จำนวน 1,354 คน เพศหญิง จำนวน 1,560 คน รวม 2,914 คน จำนวนครัวเรือนทั้งสองหมู่บ้าน 374 ครัวเรือน (สมเพาะ น้อยชื่น. 2554 : สัมภาษณ์) ทั้ง 2 หมู่บ้านมีนักเรียนมาเรียนที่โรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง จำนวน 95 คน ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือ เกษตรกรรม เช่น ทำนา ปลูกอ้อย มันสำปะหลัง เนื่องจากพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก คิดเป็นร้อยละ 90 ส่วนที่เหลือคือ ค้าขาย รับราชการ และรับจ้างทั่วไป มีทรัพยากรแหล่งน้ำ จำนวน 6 แห่ง คือ 1) หนองแช่กลอยหรือหนองคำแช่กลอยเพราะสมัยก่อนชาวบ้านจะเอากลอยมาแช่น้ำจึงเรียกว่าหนองแช่กลอย 2) หนองลุมพุก 3) หนองคำขี้สูตร 4) ฝายน้ำล้น 5) สระเทิดพระเกียรติ 6) ลำห้วยไผ่ซึ่งเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติ มีป่าชุมชน จำนวน 2 แห่ง คือ 1) ป่าหนองคำแช่กลอย (สมบัติ คำยูธา. 2553 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า “มีพื้นที่ ประมาณ 10 ไร่ มีความอุดมสมบูรณ์ มีสัตว์จำนวนมาก เช่น นก หนู งู แะ กระแต พังพอน แมลงและสัตว์ต่างๆอีกหลายชนิด มีเห็ดที่สามารถนำมารับประทานได้หลายชนิด ถูปลานชาวบ้านจะเก็บเห็ดไว้รับประทานที่เหลือก็นำไปขายเป็นรายได้เสริม 2) ป่าคอนปู่ตาหรือคอนเจ้าปู่ มีความอุดมสมบูรณ์มาก มีพืชสมุนไพรและมีต้นไม้ขนาดใหญ่จำนวนมาก อยู่ทางเข้าหมู่บ้าน ซึ่งเป็นแหล่งศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชนนี้รวมถึงตำบลใกล้เคียง จะมีพิธีการเลี้ยงบูชาปู่ตา เรียกว่า พิธีเลี้ยงปู่ตา ซึ่งจะจัดขึ้นตรงกับวันพุธ ช้างขึ้นเดือนหก (พฤษภาคม) โดยตาจ่าจะเป็นคนนำในการทำพิธีบวงสรวงเสียงทขอฟ้าขอฝนให้ตกต้องตามฤดูกาล และเพื่อบอกกล่าวให้ปู่ตาช่วยเหลือให้มีน้ำอุดมสมบูรณ์ไม่แห้งแล้งหรือน้ำท่วมผลผลิตทำให้เสียหาย อาณาเขตของบ้านโจดกับพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ บ้านหนองแวงเหนือ ตำบลภู่อ
ทิศใต้	ติดต่อกับ บ้านนาจารย์ ตำบลนาจารย์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ บ้านนาจารย์ ตำบลนาจารย์
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ บ้านสะอาดสมศรี ตำบลภู่อ

1.3 เศรษฐกิจและสังคม อาชีพหลักของคนในบ้าน โจด หมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 7 คือ การทำการเกษตร เช่น ทำนา ปลูกอ้อย ปลูกมันสำปะหลัง ปลูกยูคาลิปตัส เลี้ยงสัตว์ ส่วนอาชีพอื่นๆ ที่มีบางส่วน คือ ค้าขาย รับราชการ ลูกจ้างทั่วไปและมีประชากรบางส่วนที่ไปรับจ้างทำงานในต่างจังหวัดหรือในกรุงเทพมหานคร ส่วนสภาพสังคมของชุมชน ประชากรส่วนใหญ่ เป็นคนพื้นเมือง ใช้ภาษาไทยอีสานเป็นหลักในการสื่อสาร มีนิสัยโอบอ้อมอารี มีสัมมาคารวะ สนุกสนานมาก รักถิ่นกำเนิด ความเป็นอยู่เรียบง่าย มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม งานทางศาสนาและกิจกรรมสาธารณะประโยชน์อื่นๆ เป็นอย่างดี

1.4 ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน สมบัติ คำขุธา (2553 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า “คนในบ้านโจดทุกคนนับถือศาสนาพุทธ ชาวบ้านทุกคนยึดมั่นในประเพณีดั้งเดิมที่สืบต่อกันมาอย่างเหนียวแน่นมั่นคง มีความสามัคคีและร่วมงานประเพณีต่างๆ อย่างพร้อมเพรียงกัน” โดยจัดเป็นปฏิทินชุมชนด้านวัฒนธรรม (ฮิต 12) ดังนี้ 1) มกราคม บุญปีใหม่ 2) กุมภาพันธ์ บุญคูณลาน บุญข้าวจี บุญวันมาฆบูชา 3) มีนาคม บุญมหาชาติ (ผเวส) 4) เมษายน งานประเพณีสงกรานต์ 5) พฤษภาคม บุญบั้งไฟ บุญสงพระ บวงสรวงคอนปู่ตา 6) มิถุนายน เลี้ยงผีตาแสด 7) กรกฎาคม บุญเข้าพรรษา 8) สิงหาคม บุญข้าวประดับดิน 9) กันยายน บุญข้าวสารทหรือข้าวสาก 10) ตุลาคม บุญออกพรรษา 11) พฤศจิกายน บุญกฐิน 12) ธันวาคม ลอยกระทง

1.5 คติความเชื่อเรื่องเล่า สมบัติ คำขุธา (2553 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า “ประเพณีที่สำคัญมากสำหรับคนบ้านโจด คือ บุญข้าวประดับดินและบุญข้าวสารท เพราะคนในบ้านโจดมีความเชื่อว่าถ้าไม่ได้ไปร่วมงานบุญดังกล่าวแล้ว พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้วจะไม่ได้รับบุญกุศลและสิ่งของที่อุทิศไปให้”

วีระชัย ยาคง (2553 : สัมภาษณ์) ครู โรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง กล่าวว่า “ชาวบ้านในชุมชนแห่งนี้มีความเชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษและผีसांगเทวดา โดยเฉพาะผีปู่ตาที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านและชุมชนใกล้เคียง สถานที่แห่งนี้มีความศักดิ์สิทธิ์หากใครล่วงเกินหรือลบหลู่ก็จะมีอันเป็นไปจนถึงเสียชีวิต ถึงแม้หลายคนที่ไม่เชื่อในเรื่องเหล่านี้แต่ก็ไม่กล้าลบหลู่”

สิ่ง ทรัพย์กุล (2553 : สัมภาษณ์) ภูมิปัญญาท้องถิ่น กล่าวว่า “ชาวบ้านมีความเชื่อที่ว่าคนเรานั้นเมื่อเกิดมาจะมีขวัญประจำตัว ขวัญเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้เป็นพลังจิตหรือพลังใจ เมื่อเวลาไม่สบายกาย ไม่สบายใจ เจ็บป่วย หรือเกิดอุบัติเหตุก็จะทำพิธีบายศรีสู่ขวัญเพื่อเสริมขวัญกำลังใจให้ดำเนินชีวิตต่อไปอย่างมีความสุข”

สุนัน นามวินัย (2553 : สัมภาษณ์) ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7 กล่าวว่า “คนในบ้าน โจดส่วนใหญ่จะปฏิบัติตามจารีตประเพณีของชุมชน มีส่วนน้อยที่คิดแตกต่างออกไปบ้างแต่ก็ ยังทำตามจารีตประเพณี ไม่กล้าลบหลู่ดูหมิ่นผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพราะกลัวว่าจะมีอันเป็นไป”

นายประสิทธิ์ ประทุมวัน (2553 : สัมภาษณ์) นักการภารโรง กล่าวว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นบุคคลที่มีความรู้ได้รับการถ่ายทอดความรู้มาจากรุ่นพ่อแม่และมี การพัฒนาปรับเปลี่ยนให้เข้ากับวิถีชีวิตของชุมชน ยุคสมัย ภูมิปัญญาเหล่านี้มีประโยชน์สำหรับทุกคน เพราะสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้”

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่าคนในบ้าน โจดและชุมชนบริเวณใกล้เคียง ได้ยึดถือความเชื่อ ความศรัทธา ผีปู่ย่า ผีบรรพชน จารีต ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สืบทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น เป็นแนวปฏิบัติกันอย่างเหนียวแน่นทำให้ ชุมชนแห่งนี้มีหลักที่ใช้ยึดเหนี่ยวในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ธรรมชาติและสิ่งเหนือ ธรรมชาติ ให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

1.6 แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน จากการศึกษาบริบทชุมชนของ บ้านโจด พบว่า มีความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในชุมชน จากการสัมภาษณ์จากผู้นำชุมชนทั้ง 2 หมู่บ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้ที่มีส่วน เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า

1.6.1 การทำพานบายศรีสู่ขวัญเพื่อใช้ในพิธีการบายศรีสู่ขวัญของคนใน บ้านโจดหมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 7 ชาวบ้านได้ยึดถือปฏิบัติจากปู่ตาตายมาจนถึงปัจจุบันนี้ การ บายศรีสู่ขวัญจะจัดทำพิธีในหลายโอกาส เช่น การแต่งงาน ดือนรับแขกบ้านแขกเมือง งาน บวช เรียนจบ หายป่วย ไปทหาร สู่ขวัญข้าว สู่ขวัญวัวควาย สู่ขวัญรถ โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการทำพานบายศรีสู่ขวัญ คือ นางหยาด คำหงษา เป็นภูมิปัญญาในด้านการทำพานบายศรี สู่ขวัญ กล่าวว่า “การทำพานบายศรีสู่ขวัญนั้นได้รับสืบทอดมาจากญาติพี่น้อง เมื่อตนเองทำเป็น แล้ว บางครั้งน้องสาวก็มาทำช่วยก็เลยทำเป็นและได้ช่วยเหลือกันทำพานบายศรีสู่ขวัญในบาง โอกาส บางครั้งก็ได้คำตอบแทนและบางครั้งก็เป็นการช่วยเหลือเพื่อนบ้าน”

1.6.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหมอสูตร คือ นายสิง ทรัพย์กุล อดีต ผู้ใหญ่บ้าน ที่ปรึกษาของผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน และยังเป็นผู้นำแบบไม่เป็นทางการของ หมู่บ้านเนื่องจากชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ เป็นที่พึ่งในเวลาใกล้แก่เสียกรณีขัดแย้งรุนแรง เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถประยุกต์การบายศรีสู่ขวัญให้เข้ากับสมัยปัจจุบันและมีน้ำเสียง ดีเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน

1.6.3 ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตาจำหรือกระจำ คือ นายทองดี ทรัพย์สมบัติ เป็นผู้ที่ได้รับคัดเลือกจากชาวบ้าน โดยมีผู้ใหญ่บ้านและเจ้าอาวาสเป็นประธานในการคัดเลือก ชาวบ้านจะเสนอผู้ชายที่มีความอาวุโสและเป็นที่ยอมรับนับถือของคนในหมู่บ้าน คัดเลือกโดยการเสี่ยงทาย ใช้ไม้สั้นไม้ยาว เป็นเกณฑ์อธิษฐาน ตาจำเป็นผู้ที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการติดต่อสื่อสารกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือ ปู่ตา ซึ่งชาวบ้านได้จัดตั้งศาลที่พำนักให้ในป่าคอนที่เป็นป่าไม้ใกล้หมู่บ้าน เรียกกันว่า ป่าคอนปู่ตา ในวันพระขึ้นและแรม 15 ค่ำ ตาจำจะไปปักกวาดทำความสะอาดบริเวณคอนปู่ตาและบูชาด้วยขันธุ์ 5 คือ ดอกไม้ รูป เทียน อย่างละ 5 คู่ เพื่อให้ปู่ตาปกปักรักษาคนในหมู่บ้านให้มีความสุขสบาย ข้าวปลา อาหาร อุดมสมบูรณ์ เมื่อมีคนในหมู่บ้านเจ็บป่วยไม่สบายก็จะให้ตาจำพาไปขอมาให้ปู่ตาช่วยเหลือให้หายเจ็บป่วย หรือเมื่อมีคนในหมู่บ้านจะต้องเดินทางไปทำงานต่างถิ่นหรือเดินทางไกล เช่น การไปสอบแข่งขันเข้าทำงานรับราชการ การรับคัดเลือกทหารของชายหนุ่มในหมู่บ้าน พ่อแม่จะจัดแต่งขันธุ์ 5 และให้ตาจำพาไปบอกบนบาล (ป่า) ให้ปู่ตาช่วยเหลือให้สมปรารถนาในสิ่งที่ตนมุ่งหวังและเดินทางด้วยความปลอดภัย เมื่อประสบความสำเร็จแล้วก็จะกลับมาแก้บน (ปลงป่า) ซึ่งสิ่งที่ยิมนำมาบูชาแก้บน คือ ขวย เป็นกรวยใบตอง 4 อัน หมากนิมนต์ (ทำด้วยใบตอง) 4 อัน ไก่ต้มหรือหนึ่งตุก 1 ตัว เหล้าขาว 1 ขวด กฎของหมู่บ้านคือ ห้ามฆ่าสัตว์ใหญ่ เช่น วัว ควาย ในหมู่บ้านเพราะจะผิดผี ปู่ตาจะลงโทษ

1.6.4 ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจพอเพียง คือ นายทองคำ พันธุ์เสถียร มีความรู้ในด้าน การเกษตรเศรษฐกิจพอเพียงและหมอดิน กล่าวว่า “เศรษฐกิจพอเพียงนั้นหัวใจสำคัญอยู่ที่การพึ่งพาตนเอง ผมปลูกเอง อยากรกินอะไรก็ปลูก เดินไปไหนก็มีแต่ของกินปลอดภัยไร้สารพิษ ที่เหลือก็แบ่งปันกันให้เพื่อนบ้าน” ในแหล่งเรียนรู้นี้มีฐานการเรียนรู้หลายฐาน เช่น ฐานน้ำหมักชีวภาพ ฐานปุ๋ยชีวภาพ ฐานการขยายพันธุ์พืช ฐานดินและน้ำ ฐานเลี้ยงสัตว์บกและสัตว์น้ำ ซึ่งฐานเหล่านี้มีประโยชน์สำหรับผู้สนใจที่จะเรียนรู้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของตนได้

1.6.5 ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเป่า (อ่วยเลือด) คือ นายคำหอม จิตเจือ เป็นหมอเป่าผู้ป่วยหรือผู้ที่ได้รับบาดเจ็บจากอุบัติเหตุให้เลือดไหลเวียนปกติก่อนที่จะนำตัวส่งโรงพยาบาลต่อไป

1.6.6 ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการขยายพันธุ์ไม้ คือ นางศิริพร เพ็งพิศาล มีความรู้ความชำนาญในการขยายพันธุ์พืชด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ปักชำ ตอนกิ่ง ทาบกิ่ง เสียบกิ่ง เป็นการขยายพันธุ์พืชในเชิงธุรกิจ

1.6.7 ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหมอดำ คือ นายนา คำหงษา มีความรู้ความสามารถในด้านการร้องและตีซึ่งเป็นศิลปะการแสดงของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.6.8 ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านช่างไม้ช่างปูน คือ นายประสิทธิ์ ประทุมวัน มีความชำนาญในการก่อสร้างบ้าน อาคารต่างๆ ห้องน้ำ สุขา หรืองานรับเหมาต่างๆ จากประสบการณ์การทำงานมากกว่า 30 ปี จึงเป็นช่างที่มีฝีมือและเป็นที่ยอมรับของคนในหมู่บ้าน

1.6.9 ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเกษตรไร่นาสวนผสม คือ นายเตียง มุงคุณ มีความรู้ในด้านการทำการเกษตรไร่นาสวนผสมและประสบความสำเร็จ ทำให้ผลผลิตการเกษตรได้ผลดี

1.6.10 ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านปุยชีวภาพ คือ นางคอกไม้ การหาญ มีความรู้ความสามารถในด้านการผลิตปุยชีวภาพในทุกขั้นตอนการผลิต การผลิตปุยชีวภาพนี้เพื่อใช้เองและจำหน่ายให้กับชุมชน

1.6.11 ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการจักสาน คือ นายคำพันธ์ จิตเชื้อ มีความสามารถในการจักสานหลายอย่าง เช่น ไช ช้อง สุ่มไก่ สุ่มจับปลา ลอบ ตะกร้า กระติบข้าว กระด้ง เปลจากไม้ไผ่ หวดนึ่งข้าวเหนียวไว้ใช้เองและขายภายในหมู่บ้านซึ่งคนในหมู่บ้านบอกว่าสวย แข็งแรงและคุณภาพดีใช้ได้ทนนาน

การลงสำรวจพื้นที่การวิจัยของชุมชนและวิถีชีวิตของคนในบ้าน โจด หมู่ 6 และหมู่ 7 สามารถนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังตารางที่ 13

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ 13 ข้อมูลแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของบ้าน โจด หมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 7

แหล่งเรียนรู้	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ชุดความรู้	การสืบทอด
1. การทำพานบายศรีสู่ขวัญ	1. นางหยาด คำหงษา บ้านเลขที่ 18 บ้านโจด หมู่ที่ 6 อายุ 63 ปี	1. ประวัติความเป็นมา 2. ขนบธรรมเนียมประเพณี ความคิด ความเชื่อ 3. วัสดุอุปกรณ์ 4. การทำพานบายศรีสู่ขวัญ	การบอกเล่าและการสอนด้วยการลงมือปฏิบัติจริง

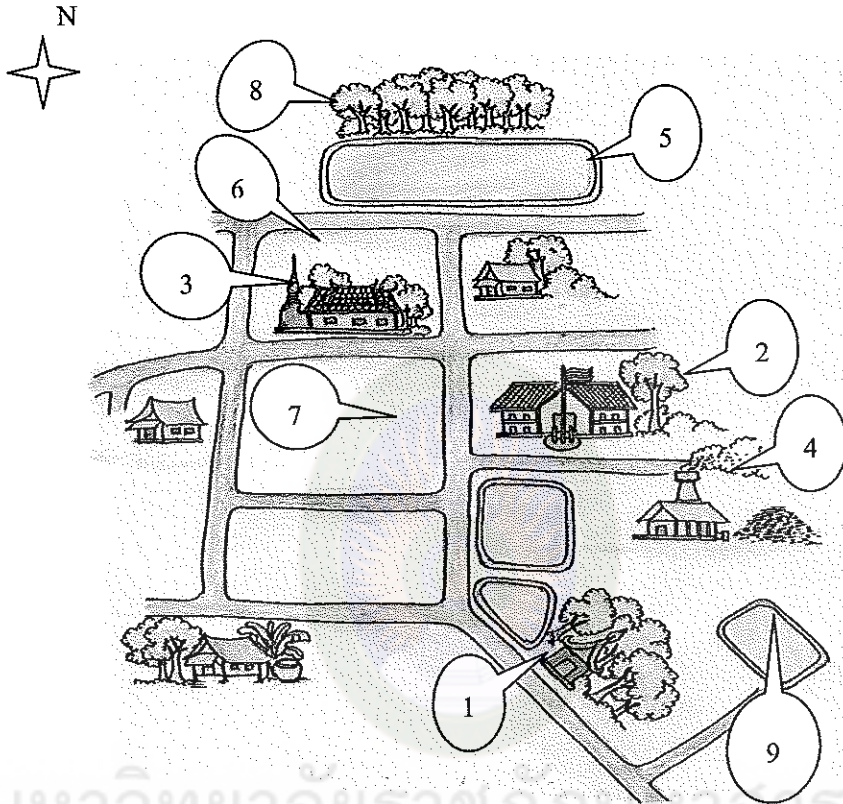

แหล่งเรียนรู้	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ชุดความรู้	การสืบทอด
2.พิธีการ บายศรีสู่ขวัญ (หมอสูตร)	1. นายสิ่ง ทรัพย์กุล บ้านเลขที่ 207 บ้านโจด หมู่ 6 อายุ 70 ปี	1. ประวัติความเป็นมา 2. ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความคิด ความเชื่อ 3. วัสดุอุปกรณ์ 4. การบายศรีสู่ขวัญ 5. การ ไกล่เกลี่ยกรณี พิพาทรุนแรง	การบอกเล่าและ การสอนด้วยการลง มือปฏิบัติจริง
3. ตาจำหรือ กระจำ	1. นายทองดี ทรัพย์สมบัติ บ้านเลขที่ 1 บ้านโจด หมู่ 7 อายุ 80 ปี	1. ประวัติความเป็นมา 2. ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความคิด ความเชื่อ 3. วัสดุอุปกรณ์ 4. พิธีการตาจำ	การบอกเล่าและ การสอนด้วยการลง มือปฏิบัติจริง
4. เศรษฐกิจ พอเพียง	นายทองคำ พันธุ์เสถียร บ้านเลขที่ 17 หมู่ 8 อายุ 54 ปี	1. ประวัติความเป็นมา 2. วัสดุอุปกรณ์ 3. ขั้นตอนการทํากิจกรรมต่างๆ ของ เศรษฐกิจพอเพียง 4. ประโยชน์	การบอกเล่าและ การสอนด้วยการลง มือปฏิบัติจริง
5. หมอเป่า (อ่วยเลือด)	1. นายคำหอม จิตเจือ บ้านเลขที่ 100 บ้านโจด หมู่ที่ 6 อายุ 56 ปี	1. ประวัติความเป็นมา 2. ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความคิด ความเชื่อ 3. ขั้นตอนการเป่า 4. ประโยชน์	การบอกเล่าและ การสอนด้วยการลง มือปฏิบัติจริง

แหล่งเรียนรู้	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ชุดความรู้	การสืบทอด
6.การ ขยายพันธุ์ไม้	1. นางศิริพร เพ็งพิศาล บ้านเลขที่ 105 บ้านโจด หมู่ 6 อายุ 46 ปี	1. วัสดุอุปกรณ์ 2. ขั้นตอนการ ขยายพันธุ์ไม้ 3. ประโยชน์	การบอกเล่าและ การสอนด้วยการลง มือปฏิบัติจริง
7. หมอลำ	1. นายนา คำหงษา บ้านเลขที่ 15 บ้านโจด หมู่ 6 อายุ 61 ปี	1. ประวัติความเป็นมา 2. เทคนิคการร้อง 3. ประโยชน์	การบอกเล่าและ การสอนด้วยการลง มือปฏิบัติจริง
8. ช่างไม้ ช่างปูน	1. นายประสิทธิ์ ประทุม วัน บ้านเลขที่ 39 บ้านโจด หมู่ 7 อายุ 62 ปี	1. วัสดุอุปกรณ์ 2. ขั้นตอนการก่อสร้าง 3. ประโยชน์	การบอกเล่าและ การสอนด้วยการลง มือปฏิบัติจริง
9. เกษตรไร่นา สวนผสม	1. นายเตียง มุงคุณ บ้านเลขที่ 70 หมู่ 2 อายุ 61 ปี	1. การทำการเกษตรไร่นา สวนผสม 2. ประโยชน์	การบอกเล่าและ การสอนด้วยการลง มือปฏิบัติจริง
10. ปู่ชีวิภาพ	1. นางดอกไม้ การหาญ บ้านเลขที่ 10 หมู่ 7 อายุ 55 ปี	1. วัสดุอุปกรณ์ 2. ขั้นตอนการทำนึ่ง ชีวิภาพ 3. ประโยชน์	การบอกเล่าและ การสอนด้วยการลง มือปฏิบัติจริง
11. การจัก สาน	1. นายคำพัน จิตเจือ บ้านเลขที่ 59 หมู่ 6 อายุ 72 ปี	1. ประวัติความเป็นมา 2. วัสดุอุปกรณ์ 3. ขั้นตอนการจักสาน 4. ประโยชน์	การบอกเล่าและ การสอนด้วยการลง มือปฏิบัติจริง

จากตารางที่ 13 พบว่า แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญของบ้านโจดหมู่ที่ 6 และ หมู่ที่ 7 มีความหลากหลายของแหล่งเรียนรู้ ได้แก่ การทำพานบายศรีสู่ขวัญสู่ขวัญ พิธี การบายศรีสู่ขวัญ (หมอลำ) คำจำหรือกระจำ เศรษฐกิจพอเพียง หมอเป่า (อ่วยเถือด) หมอลำ การขยายพันธุ์ไม้ ช่างไม้ช่างปูน เกษตรไร่นาสวนผสม ปู่ชีวิภาพ และการจักสาน ในแต่ละแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถถ่ายทอดความรู้เป็นชุดความรู้ได้เป็นอย่างดี

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลบริบทชุมชน เพื่อให้เห็นแหล่งทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน ผู้วิจัยจึงจัดทำเป็นแผนที่ความรู้ชุมชน รายละเอียดดังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 แผนที่ความรู้ชุมชน

สถานที่แสดงตามหมายเลข

1. ป่าดอนปู่ตา	2. โรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง	3. วัดชัยสิทธิาราม
4. โรงสีชุมชน	5. หนงคำแช่กลอย	6. บ้านโจดหมู่ที่ 6
7. บ้านโจดหมู่ที่ 7	8. ป่าชุมชนหนองคำแช่กลอย	9. หนงคำชีสุตร

จากการสัมภาษณ์ การสอบถามความต้องการ และการสนทนากลุ่ม ในการสนทนากลุ่มทุกคนมีความคิดเห็นตรงกันว่าควรใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน จำนวน 4 ฐานการเรียนรู้ 4 กิจกรรม 4 ขั้นตอน คือ กิจกรรมที่ 1 การทำพานบายศรี

คู่ขวัญ กิจกรรมที่ 2 พิธีการบายศรีคู่ขวัญ กิจกรรมที่ 3 ดาจำ และกิจกรรมที่ 4 เศรษฐกิจพอเพียง เพราะมีความเหมาะสมทั้งด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชุมชนให้การยอมรับและนับถือความรู้และประสบการณ์ และกิจกรรมทั้งหมดล้วนมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของผู้เรียน

1.3 การเตรียมการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

1.3.1 ประชุมวางแผนการจัดกิจกรรมร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 11 คน

1.3.2 บอกวิธีการเรียนรู้ จุดประสงค์ เนื้อหาสาระที่จะไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.3.3 จัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับนักเรียน โดยนำนักเรียน ไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเชิญเข้ามาจัดกิจกรรมในโรงเรียน แบ่งออกเป็น 4 ฐานการเรียนรู้ 4 กิจกรรม คือ กิจกรรมที่ 1 การทำพานบายศรีคู่ขวัญคู่ขวัญ กิจกรรมที่ 2 พิธีการบายศรีคู่ขวัญ กิจกรรมที่ 3 ดาจำหรือกระจ่า กิจกรรมที่ 4 เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะมี หน่วยการเรียนรู้ย่อยคือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 นำหมักชีวภาพ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ปุ๋ยหมักชีวภาพ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ดินและน้ำ หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การเลี้ยงสัตว์น้ำและสัตว์บก หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การปลูกพืชและขยายพันธุ์พืชเศรษฐกิจ โดยมีกระบวนการจัด 4 ขั้นตอน คือ 1) เรียนรู้ รากเหง้า 2) บอกเล่าองค์ประกอบ 3) รอบคอบพิธีการ 4) สืบสานภูมิปัญญา

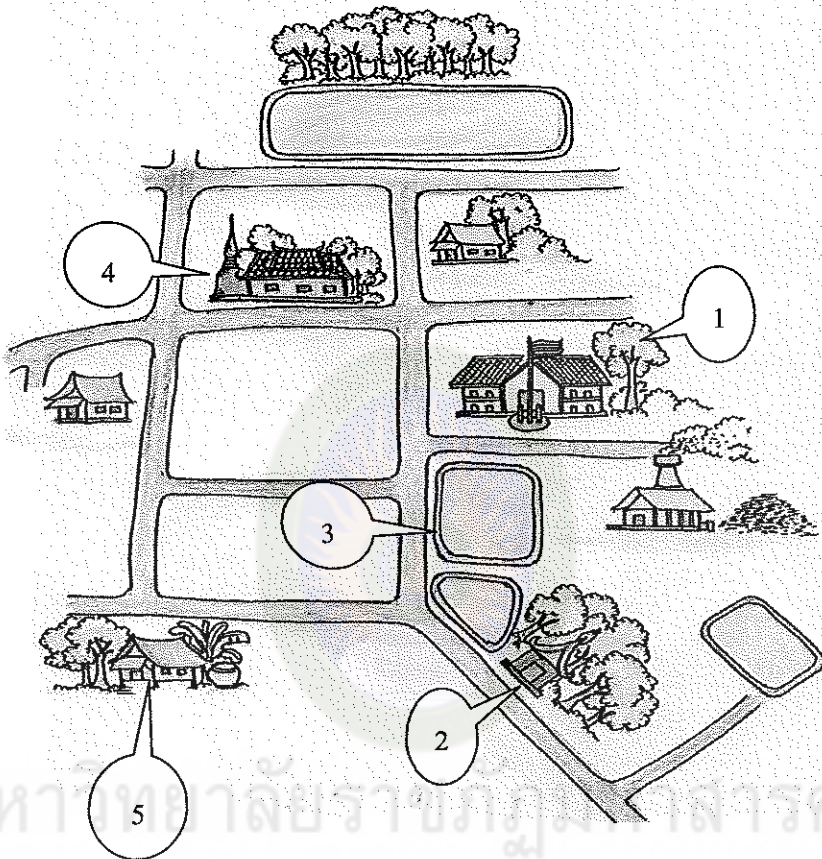
1.3.4 นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนหลังเลิกเรียนหรือวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ ตั้งแต่เดือนสิงหาคม-ตุลาคม 2553

1.3.5 ประเมินผลในแต่ละฐานการเรียนรู้โดยการใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ของชั้นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1.4 การจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น แบ่งออกเป็นฐาน 4 การเรียนรู้ 4 กิจกรรม คือ กิจกรรมที่ 1 การทำพานบายศรีคู่ขวัญคู่ขวัญ กิจกรรมที่ 2 พิธีการบายศรีคู่ขวัญ กิจกรรมที่ 3 ดาจำหรือกระจ่า กิจกรรมที่ 4 เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะมี หน่วยการเรียนรู้ย่อยคือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 นำหมักชีวภาพ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ปุ๋ยหมักชีวภาพ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ดินและน้ำ หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การเลี้ยงสัตว์น้ำและสัตว์บก หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การปลูกพืชและขยายพันธุ์พืชเศรษฐกิจ ผู้วิจัย ได้นำนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 11 คนลงเรียนตามฐานการเรียนรู้ ตามวันเวลาที่กำหนด

แผนที่ความรู้ กิจกรรมที่ 1 การทำพานบายศรีสู่ขวัญ
ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ นางหยาด คำหงษา อายุ 64 ปี

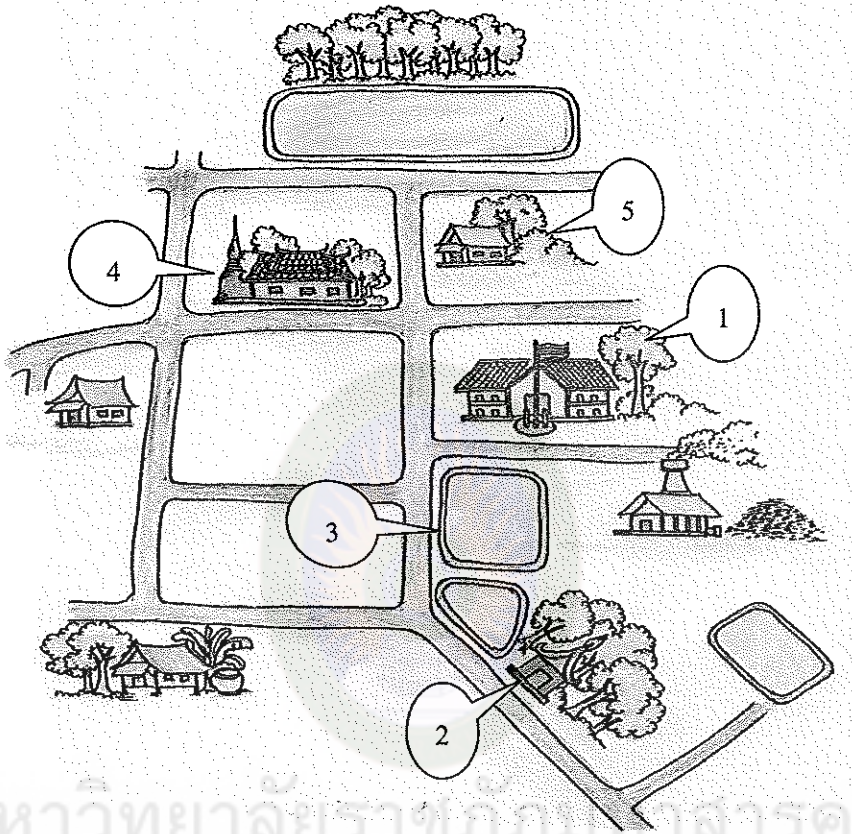
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนภาพที่ 4 แผนที่ความรู้ เรื่องการทำพานบายศรีสู่ขวัญ

สถานที่ตามเลขหมาย

1. โรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง	2. ป่าดอนปู่ตา	3. สระน้ำ
4. วัดชัยสิทธิาราม	5. บ้านนางหยาด คำหงษา	

แผนที่ความรู้ กิจกรรมที่ 2 พิธีการบายศรีสู่ขวัญ
ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ นายสิ่ง ทรัพย์กุล อายุ 70 ปี

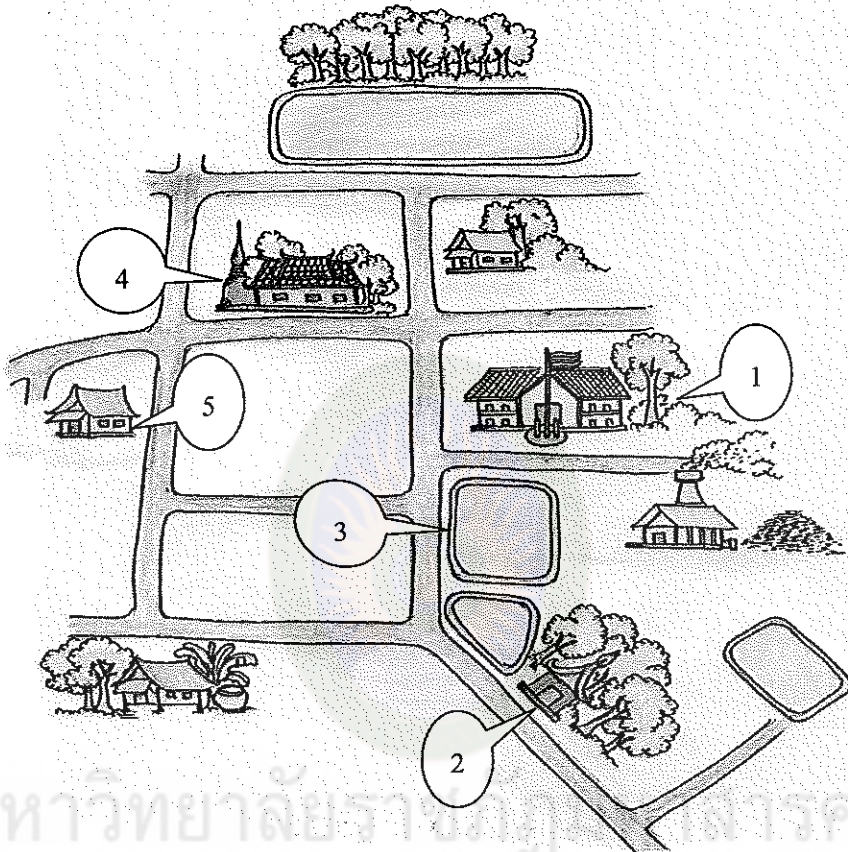
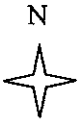
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนภาพที่ 5 แผนที่ความรู้ เรื่องการบายศรีสู่ขวัญ

สถานที่ตามเลขหมาย

1. โรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง	2. ป่าคอนปู้ตา	3. สระน้ำ
4. วัดชัยสิทธิาราม	5. บ้านนายสิ่ง ทรัพย์กุล	

แผนที่ความรู้ กิจกรรมที่ 3 ตาจ๋าหรือกระจ่า
ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ นายทองดี ทรัพย์สมบัติ อายุ 80 ปี

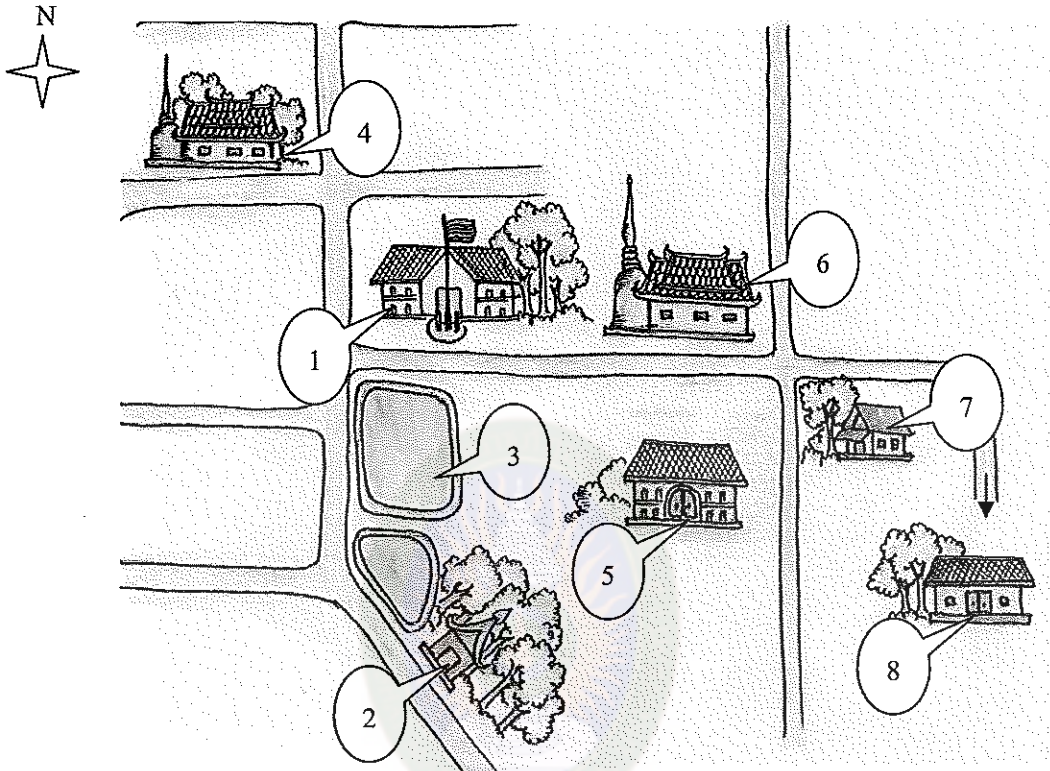
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนภาพที่ 6 แผนที่ความรู้ เรื่องตาจ๋าหรือกระจ่า

สถานที่ตามเลขหมาย

1. โรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง	2. ป่าคอนปู่ตา	3. สระน้ำ
4. วัดชัยสิทธิาราม	5. บ้านนายทองดี ทรัพย์สมบัติ	

แผนที่ความรู้ กิจกรรมที่ 4 เศรษฐกิจพอเพียง
ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ นายทองคำ พันธุ์เสถียร อายุ 54 ปี

แผนภาพที่ 7 แผนที่ความรู้ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

สถานที่ตามเลขหมาย

1. โรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง	2. ป่าคอนปู่ตา	3. สระน้ำ
4. วัดชัยสิทธิาราม	5. เทศบาลตำบลนาจารย์	6. วัดประชาานิมิตร
7. บ้านนายทองคำ พันธุ์เสถียร	8. แหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	

2) กระบวนการสืบทอดความรู้

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลและความต้องการ โดยการสัมภาษณ์ การตอบแบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลและนำมาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการและบริบทของชุมชน พบว่า แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนที่มีความต้องการใน

การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ การทำพานบายศรีสู่ขวัญ พิธีการบายศรีสู่ขวัญ ตาจำหรือกระจ่า และ เศรษฐกิจพอเพียง โดยเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนหรือนำนักเรียน ไปเรียนที่แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยตรง เวลาที่ใช้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ เวลาหลังเลิกเรียน หรือ วันหยุดเสาร์-อาทิตย์ตามความเหมาะสม การวัดผลและประเมินผล โดยผู้ปกครอง ครูประจำชั้นและครูที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียนเป็นผู้ประเมินร่วมกัน สรุปกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 สรุปการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

ด้าน	ข้อมูลทั่วไปและความต้องการการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ประเภทของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> - การทำพานบายศรีสู่ขวัญ - พิธีการบายศรีสู่ขวัญ - กระจ่าหรือตาจำ - เศรษฐกิจพอเพียง
กระบวนการ	<ul style="list-style-type: none"> - ชั้นตอนที่ 1 เรียนรู้รากเหง้า - ชั้นตอนที่ 2 บอกเล่าองค์ประกอบ - ชั้นตอนที่ 3 รอบคอบพิธีการ - ชั้นตอนที่ 4 สืบสานภูมิปัญญา
วิธีการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	<ul style="list-style-type: none"> - เชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนหรือการนำนักเรียน ไปเรียนที่บ้านภูมิปัญญา - จัดกิจกรรมการเรียนรู้หลังเลิกเรียนหรือวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ ตามความเหมาะสม
การวัดผลและการประเมินผล	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้ปกครอง - ครูประจำชั้น - ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผู้วิจัยร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันวิเคราะห์จากการศึกษาข้อมูล การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม แบ่งออกเป็น 4 ฐานการเรียนรู้ 4 กิจกรรม ได้แก่ 1) การทำพานบายศรีสู่ขวัญ 2) พิธีการบายศรีสู่ขวัญ 3) ตาจำหรือกระจ่า 4) เศรษฐกิจพอเพียง แต่ละกิจกรรมมีขั้นตอนในการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) เรียนรู้รากเหง้า 2) บอกเล่าองค์ประกอบ 3) รอบคอบพิธีการ 4) สืบสานภูมิปัญญา

โดยการจัดกิจกรรมดังกล่าว เป็นการถ่ายทอดความรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 15 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

เรื่อง	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ลักษณะการจัดกิจกรรม	เวลา (ชม.)
กิจกรรมที่ 1 การทำพานบายศรีสู่ขวัญ	นางหยาด คำหงษา	<p>ขั้นนำ เรียนรู้รากเหง้า</p> <p>- ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกรียนนำนักเรียนว่า ใครรู้จักพานบายศรีสู่ขวัญสู่ขวัญ</p> <p>- แล้วเล่าประวัติของการทำพานบายศรีสู่ขวัญให้นักเรียนฟัง</p> <p>- ถามนักเรียนว่าสนใจอยากทำพานบายศรีสู่ขวัญไหม</p>	1
		<p>ขั้นสอน บอกเล่าองค์ประกอบ</p> <p>- อธิบายเครื่องมือที่ใช้ในการทำพานบายศรีสู่ขวัญและส่วนประกอบของพานบายศรีสู่ขวัญว่ามีอะไรบ้าง</p>	1
		<p>ขั้นปฏิบัติ รอบคอบพิธีการ</p> <p>- ภูมิปัญญาท้องถิ่นสอนการทำพานบายศรีสู่ขวัญ การเลือกใบตอง การฉีกใบตอง การพับใบตอง การเย็บใบตอง การจัดดอกไม้และ</p>	7

เรื่อง	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ลักษณะการจัดกิจกรรม	เวลา (ชม.)
กิจกรรมที่ 3 กระจำหรือตา จำ	นายทองดี ทรัพย์ สมบัติ	<p>ขั้นนำ เรียนรู้รากเหง้า</p> <p>- ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกริ่นนำนักเรียนว่าใคร รู้จักกระจำหรือตาจำไหม</p> <p>- แล้วเล่าประวัติของกระจำหรือตาจำและเล่า ประวัติป่าคอนปู้ตาให้นักเรียนฟัง</p>	1
		<p>ขั้นสอน บอกเล่าองค์ประกอบ</p> <p>- อธิบายองค์ประกอบในพิธีการบวงสรวงป่า คอนปู้ตาของกระจำว่ามีอะไรบ้าง</p>	1
		<p>ขั้นปฏิบัติ รอบคอบพิธีการ</p> <p>- ภูมิปัญญาท้องถิ่นสอนพิธีการ โดยให้ นักเรียนเรียนรู้ไปพร้อมกับทำพิธีกรรมการ บวงสรวงป่าคอนปู้ตา</p>	2
		<p>ขั้นสรุป สืบสานภูมิปัญญา</p> <p>- ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับกิจกรรมพิธีการของกระจำหรือตาจำ</p> <p>- สรุปสอนท้ายเรื่องประโยชน์และการ อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น</p>	1
รวมเวลา			5
กิจกรรมที่ 4 เศรษฐกิจ พอเพียง	นายทองคำ พันธุ์ เสถียร	<p>ขั้นนำ เรียนรู้รากเหง้า</p> <p>- ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกริ่นนำนักเรียนว่าใคร รู้จักเศรษฐกิจพอเพียงบ้าง</p> <p>- แล้วเล่าประวัติของหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงให้นักเรียนฟัง</p>	1
		<p>ขั้นสอน บอกเล่าองค์ประกอบ</p> <p>- อธิบายองค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียง</p>	1
		<p>ขั้นปฏิบัติ รอบคอบพิธีการ</p> <p>- ภูมิปัญญาท้องถิ่นสอน โดยแยกเป็นฐานย่อย</p>	10

เรื่อง	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ลักษณะการจัดกิจกรรม	เวลา (ชม.)
		<p>คือน้ำหมักชีวภาพ ปุ๋ยหมักชีวภาพ ดินและน้ำ การเลี้ยงสัตว์น้ำและสัตว์บก การปลูกพืชและขยายพันธุ์พืชเศรษฐกิจ</p> <p>ขั้นสรุป สืบสานภูมิปัญญา</p> <ul style="list-style-type: none"> - ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง - สรุปตอนท้ายเรื่องประโยชน์และการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น 	1
รวมเวลา			13

4.2 วิเคราะห์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการตาม จากการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และออกแบบการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 โดยมีขั้นตอนและรายละเอียดดังนี้

4.2.1 วิเคราะห์สาระสำคัญของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

จากการระดมความคิดจากการเปิดเวทีเสวนา การสัมภาษณ์ ร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ที่ส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของบ้านโจด หมู่ที่ 6 และ 7 พบว่า

1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถและเป็นที่ยอมรับนับถือของชุมชน คือ นายสิ่ง ทรัพย์กุล นายทองดี ทรัพย์สมบัติ นางหยาด คำหงษา และนายทองคำ พันธุ์เสถียร

2) แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มี 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 การทำพานบายศรีสู่ขวัญ กิจกรรมที่ 2 พิธีการบายศรีสู่ขวัญ กิจกรรมที่ 3 ตาจำหรือกระจำ กิจกรรมที่ 4 เศรษฐกิจพอเพียง จะมีหน่วย 5 หน่วยการเรียนรู้คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 น้ำหมักชีวภาพ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 บัญหมักชีวภาพ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ดินและน้ำ หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การเลี้ยงสัตว์น้ำและสัตว์บก หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การปลูกพืชและขยายพันธุ์พืชเศรษฐกิจ

3) ผู้วิจัยนำแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละกิจกรรมมาวิเคราะห์หาความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ตามนิยาม ตัวชี้วัดพฤติกรรม บ่งชี้ และเกณฑ์การให้คะแนนของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยปรับปรุงจากเอกสารกระทรวงศึกษาธิการ (2553 : 2-153) นำมาสร้างแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์และได้ผลการประเมินดังนี้

จากการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการโดยใช้การตรวจสอบแบบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) ในการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลในด้านบุคคล สถานที่ และเวลาที่แตกต่างกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกันและมีความน่าเชื่อถือ ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 แบบรายงานผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ

เลข ที่	ชื่อ-สกุล	คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ								สรุปผล
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	
1	เด็กชายศุภชัย ผลแวววาว	2	2	2	2	1	2	2	2	2
2	เด็กชายวรวิทย์ จันทร์คำจร	2	2	2	2	2	1	2	2	2
3	เด็กชายวีระวัฒน์ ศรีสุธรรม	2	2	2	2	1	2	2	2	2
4	เด็กชายบำรุง ทรัพย์นันท์	2	1	2	2	1	1	2	2	2
5	เด็กชายพงศ์ภมร เฉษฐรัมย์	2	2	2	2	2	1	2	2	2
6	เด็กชายศุภวัฒน์ ทรัพย์กุล	2	3	2	2	2	2	2	2	2
7	เด็กชายจิรายุทธ สุขลา	2	2	2	2	1	2	2	2	2
8	เด็กชายสรวิศ มาศเพ็ญ	2	2	2	2	2	1	2	2	2
9	เด็กหญิงอรอุมา มนต์	2	2	3	2	2	3	2	2	2
10	เด็กหญิงมินตรา มงคลพันธ์	2	3	3	3	3	3	2	2	3
11	เด็กหญิงณัฐริกา คำบูชา	3	2	3	2	2	2	2	2	2
	ค่าเฉลี่ย	2.09	2.09	2.27	2.09	1.72	1.81	2.00	2.00	2.09

จากตารางที่ 16 จากการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ พบว่าจากการประเมินผลส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี จำนวน 10 คน และดีเยี่ยม จำนวน 1 คน เรียงลำดับ

ค่าเฉลี่ยจากการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการเป็นรายชื่อจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ข้อที่ 3 ด้านมีวินัย เฉลี่ย 2.27 ข้อที่ 1 รักษาดี ศาสน์ กษัตริย์ เฉลี่ย 2.09 ข้อที่ 2 ชื่อสัตย์สุจริต เฉลี่ย 2.09 ข้อที่ 4 ใฝ่เรียนรู้ เฉลี่ย 2.09 ข้อที่ 7 รักความเป็นไทย เฉลี่ย 2.00 ข้อที่ 8 มีจิตสาธารณะ เฉลี่ย 2.00 ข้อที่ 6 มุ่งมั่นในการทำงาน เฉลี่ย 1.81 และ ข้อที่ 5 อยู่อย่างพอเพียง ค่าเฉลี่ย 1.72

4.3 วิเคราะห์ความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

จากการศึกษาความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการประเมินจากแบบสอบถามความพึงพอใจ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา สถานะภาพผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่และค่าร้อยละ ดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	28	65.12
- หญิง	15	34.88
รวม	43	100.00
2. อายุ		
- ต่ำกว่า 15 ปี	11	25.58
- 15-25 ปี	1	2.32
- 26-30 ปี	-	-
- 31-40 ปี	5	11.63
- 41 ปี ขึ้นไป	26	60.47
รวม	43	100.00

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3. วุฒิการศึกษา		
- ต่ำกว่าปริญญา	30	69.77
- ปริญญาตรี	13	30.23
- ปริญญาโท	-	
รวม	43	100.00
4. สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม		
- นักเรียน	11	25.58
- ผู้บริหารสถานศึกษา	1	2.33
- ครูและบุคลากรทางการศึกษา	11	25.58
- คณะกรรมการสถานศึกษา	9	20.93
- ผู้ปกครองนักเรียน	11	25.58
รวม	43	100.00

จากตารางที่ 17 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 65.12 และเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 34.88 อายุส่วนใหญ่ คือ 41 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 60.47, อายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 11.63 และอายุ 15-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 2.32 ต่ำกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.58 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ คือ ต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 69.77 ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 30.23 สถานภาพส่วนใหญ่เป็นนักเรียน ผู้ปกครอง ครูและบุคลากรทางการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 25.58 เท่ากัน, คณะกรรมการสถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน คิดเป็นร้อยละ 20.93 และผู้บริหารสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 2.33

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 18

ตารางที่ 18 ความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยแหล่งเรียนรู้
ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

ข้อ	รายการ	μ	σ	ระดับความ พึงพอใจ
	ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น			
1.	การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้	4.20	0.50	พึงพอใจมาก
2.	ความรู้และประสบการณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.40	0.50	พึงพอใจมาก
3.	ความรู้และประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับจากภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.90	0.50	พึงพอใจมาก
4.	ตอบสนองความต้องการและสอดคล้องกับกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียน	3.80	0.50	พึงพอใจมาก
5.	มีความหลากหลายและน่าสนใจ	3.90	0.50	พึงพอใจมาก
6.	ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นที่ยอมรับของผู้เรียนและชุมชน	4.80	0.50	พึงพอใจมากที่สุด
	รวมเฉลี่ย	4.17	0.50	พึงพอใจมาก
	กิจกรรมและการจัดการเรียนรู้			
7.	เนื้อหาและกิจกรรมตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น	3.90	1.0	พึงพอใจมาก
8.	กิจกรรมสามารถสนับสนุนการเรียนการสอนของโรงเรียน	3.80	0.5	พึงพอใจมาก
9.	ใช้เวลาในการกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม	4.20	1.0	พึงพอใจมาก
10.	การทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนอกสถานที่	4.60	1.0	พึงพอใจมากที่สุด
	รวมเฉลี่ย	4.13	0.87	พึงพอใจมาก

ข้อ	รายการ	μ	σ	ระดับความพึงพอใจ
11	ด้านผู้เรียน ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ตรง	4.70	0.50	พึงพอใจมากที่สุด
12	ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต	4.23	0.50	พึงพอใจมาก
13	ผู้เรียนตระหนักและเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.00	0.50	พึงพอใจมาก
14	ผู้เรียนสามารถเผยแพร่ความรู้และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.72	0.50	พึงพอใจมาก
15	ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ	4.23	0.50	พึงพอใจมาก
	รวมเฉลี่ย	4.18	0.50	พึงพอใจมาก
	ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย			
16	การใช้เวลาหลังเลิกเรียนและวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ในการจัดการเรียนรู้	4.42	0.50	พึงพอใจมาก
17	การใช้สถานที่ในการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.26	0.50	พึงพอใจมาก
18	ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์สูงสุดและส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียน	4.33	0.50	พึงพอใจมาก
	รวมเฉลี่ย	4.34	0.50	พึงพอใจมาก
	รวมเฉลี่ยทั้งหมด	4.19	0.58	พึงพอใจมาก

จากตารางที่ 18 พบว่า ความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มากที่สุด 3 อันดับแรก คือ 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นที่ยอมรับของผู้เรียนและชุมชน เฉลี่ย 4.80 2) ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ตรง เฉลี่ย 4.70 3) การทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนอกสถานที่ เฉลี่ย 4.60 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของทั้ง 3 อันดับแรก คือ 0.50, 0.50 และ 1.00 ส่วนความพึงพอใจรวมเฉลี่ยรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก โดยเรียงลำดับจากความพึงพอใจ

มากไปหาน้อย คือ ด้านการศึกษาตามอรรถาศัย รวมเฉลี่ย 4.34 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.50 ด้านผู้เรียน รวมเฉลี่ย 4.18 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.50 ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมเฉลี่ย 4.17 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.50 และด้านกิจกรรมและการจัดการเรียนรู้รวมเฉลี่ย 4.13 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.87 สรุปโดยรวมความพึงใจอยู่ระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมดเท่ากับ 4.19 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.58

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่างๆ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ โดยมีรายละเอียดดังนี้
ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค คือ

1. ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการให้โรงเรียนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนหรือนำนักเรียน ไปศึกษาที่แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความหลากหลายของภูมิปัญญา เร้าความสนใจและตรงตามความสนใจของผู้เรียน

2. เพิ่มระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมากยิ่งขึ้นและมีความภาคภูมิใจที่จะสืบสาน อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองต่อไป

3. การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนควรให้มีความยั่งยืน โดยเป็นการร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีของชุมชนประเทศชาติต่อไป

จากผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ แบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญในการเรียนรู้ 3 ระยะ ดังตารางที่ 19

ตารางที่ 19 ขั้นตอน/กระบวนการการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ขั้นตอน / กระบวนการ	วิธีการ / เครื่องมือ
ระยะที่ 1 การวางแผน - การศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการวางแผน	1. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 2. แบบสอบถามความต้องการ 3. สนทนากลุ่ม

ขั้นตอน / กระบวนการ	วิธีการ / เครื่องมือ
ระยะเวลาที่ 2 การปฏิบัติ - การจัดกิจกรรมการพัฒนาคณาจารย์ผู้เรียน โดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	1. จัดกิจกรรมที่ 1 เรียนรู้รากเหง้า 2. จัดกิจกรรมที่ 2 บอกเล่า องค์ประกอบ 3. จัดกิจกรรมที่ 3 รอบคอบพิธีการ 4. จัดกิจกรรมที่ 4 สืบสานภูมิปัญญา 5. แบบประเมินคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ 8 ประการ
ระยะเวลาที่ 3 การประเมินผล - ศึกษาความพึงพอใจในการจัดกิจกรรม การพัฒนาคณาจารย์ผู้เรียน โดยแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น - ยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูล	1. แบบสอบถามความพึงพอใจ 2. จัดเวทียืนยันความน่าเชื่อถือของ ข้อมูล

จากขั้นตอนกระบวนการในการจัดกิจกรรมการพัฒนาคณาจารย์ผู้เรียน โดยแหล่ง
 เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้ง 3 ระยะเวลา ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

ระยะเวลาที่ 1 การวางแผน การศึกษาบริบทชุมชนและข้อมูลแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา
 ท้องถิ่น โดย วิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ แบบสอบถามความต้องการ และการสนทนากลุ่ม

ระยะเวลาที่ 2 การปฏิบัติ การจัดกิจกรรมพัฒนาคณาจารย์ผู้เรียน โดยแหล่งเรียนรู้
 ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยกำหนดการจัดกิจกรรมแบ่งออกเป็น 4 ฐานการเรียนรู้ 4 กิจกรรม ได้แก่
 กิจกรรมที่ 1 การทำพานบายศรีสู่ขวัญ กิจกรรมที่ 2 พิธีการบายศรีสู่ขวัญ กิจกรรมที่ 3
 ตาจ้ำหรือกระจ้ำ กิจกรรมที่ 4 เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะมี หน่วยการเรียนรู้ย่อยคือ หน่วยการ
 เรียนรู้ที่ 1 น้ำหมักชีวภาพ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ปุ๋ยหมักชีวภาพ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ดินและ
 น้ำ หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การเลี้ยงสัตว์น้ำและสัตว์บก หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การปลูกพืชและ
 ขยายพันธุ์พืชเศรษฐกิจ โดยมีกระบวนการจัดกิจกรรมมี 4 ขั้นตอน คือ 1) เรียนรู้รากเหง้า
 2) บอกเล่าองค์ประกอบ 3) รอบคอบพิธีการ 4) สืบสานภูมิปัญญา โดยวัดคุณลักษณะอันพึง
 ประสงค์ 8 ประการ ด้วยแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ระยะที่ 3 การประเมินผล ศึกษาความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการพัฒนา
คุณภาพผู้เรียน โดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ

ความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยได้จัดเวทีเสวนาสะท้อนผลการวิจัย ร่วมรับฟัง
ผลที่ได้ พร้อมกับเปิดคืนข้อมูลให้กับชุมชนว่าสิ่งที่ผู้วิจัยได้เขียน เพื่อยืนยันความถูกต้องของ
ข้อมูลที่ได้จัดทำ โดยใช้หลักการตรวจสอบแบบสามเส้า ด้านข้อมูล (Data Triangulation)
โดยการนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของนิทรรศการ การจัดกิจกรรมของภูมิปัญญาท้องถิ่น
การนำเสนอข้อมูล และด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) ใช้วิธีการเก็บ
รวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน ได้แก่ การสัมภาษณ์
การสอบถาม และเอกสารบันทึกโดยให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องบันทึก ได้ผลที่ถูกต้องตรงตาม
ความต้องการของนักเรียนและชุมชน

การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ใน
ครั้งนี้ ประกอบด้วยสาระสำคัญคือ ประวัติความเป็นมาของภูมิปัญญาด้านต่างๆ
ส่วนประกอบของกิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ขั้นตอนหรือพิธีการของกิจกรรมภูมิปัญญา
ท้องถิ่น ที่ส่งผลให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญ มีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของชุมชนของตนเอง
มีความต้องการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาให้คงอยู่ต่อไป

สมาชิกทุกคนของเวทีเสวนาสะท้อนผลการวิจัย ยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูล
มีความเห็นว่า ผลการวิจัยมีความถูกต้อง ทั้งด้านความแม่นยำ (Accuracy) ความสมบูรณ์
(Completeness) ความเป็นธรรม (Fairness) และความน่าเชื่อถือ (Credibility) ของการ
วิเคราะห์ข้อมูล และได้เสนอแนะให้นำงานวิจัยในครั้งนี้ ไปเผยแพร่ในวงวิชาการอย่าง
แพร่หลาย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดการศึกษา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ใน
การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ การสะท้อนผลหลังการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดย
แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์
ผู้อำนวยการ คณะครู ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ปกครอง และนักเรียน ร่วมกันแสดงความคิดเห็น
สะท้อนความรู้สึกรต่อการจัดกิจกรรม ดังต่อไปนี้

ทองคำ พันธุ์เสถียร (2553 : สัมภาษณ์) ภูมิปัญญาท้องถิ่น กล่าวว่า “การ
ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสิ่งที่ดี เพราะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้
หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งผู้เรียนได้ทดลองปฏิบัติและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ใน
ชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม”

ทองดี ทรัพย์สมบัติ (2553 : สัมภาษณ์) ภูมิปัญญาท้องถิ่น กล่าวว่า
 “ขนบธรรมเนียม พิธีกรรม ความเชื่อที่สืบทอดต่อกันมาจากปู่ย่าตายายทำให้คนในชุมชนมี
 แนวปฏิบัติตนให้เป็นคนดี มีความอ่อนน้อมต่อธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ นั่นก็คือผีปู่ผี
 ย่าผีบรรพชนที่ดูแลปกป้องรักษาให้ชาวบ้านมีความสุขและปลอดภัย”

สิ่ง ทรัพย์กุล (2553 : สัมภาษณ์) ภูมิปัญญาท้องถิ่น กล่าวว่า สาเหตุที่ต้อง
 ถ่ายทอดความรู้ “ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่มีมาแต่โบราณ ที่ได้ประเพณีปฏิบัติสืบทอดต่อ
 กันมา โดยมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัย สิ่งที่ดีก็ควรที่จะอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่ต่อไป”

ทัศนวรรณ พันธุ์ผาด (2553 : สัมภาษณ์) ครูพี่เลี้ยงเด็กพิการเรียนร่วม กล่าวว่า
 “การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนนั้นมีความเหมาะสมมาก
 เพราะเป็นการสืบทอดประเพณีที่มีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ เห็น
 คุณค่าและอนุรักษ์ประเพณีของตนเองต่อไป”

พงศ์ภมร เดชบุรีรัมย์ (2553 : สัมภาษณ์) นักเรียน กล่าวว่า “ชอบการไป
 ทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพราะได้ความรู้และได้ทดลองปฏิบัติจริง ได้ทำงาน
 เป็นกลุ่มกับเพื่อนสนุกมาก อยากให้จัดกิจกรรมอย่างนี้อีก”

มินตรา มงคลพันธ์ (2553 : สัมภาษณ์) นักเรียน กล่าวว่า “ดีใจและภูมิใจที่ได้เข้า
 ร่วมกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะทำให้มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มี
 อยู่ในชุมชน ได้ศึกษาและทดลองปฏิบัติจริงในแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทำให้ไม่น่าเบื่อ”
 ดังนั้นจากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดย
 แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความเหมาะสมและมีประ โยชน์สำหรับผู้เรียนมากเพราะทุกฝ่าย
 ได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ ทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นคนดี
 คนเก่งและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข